

H. L. Martensens prædiken 14. søndag efter trinitatis

Taler

Hans Lassen Martensen
Biskop

Dato

28. august 1864

Sted

Frederiksborg Slotskirke

Omstændigheder

Prædikenen er holdt ved indvielsen af Frederiksborg Slotskirke.

- 1 Naade og Fred fra Gud vor Fader og den Herre Jesu Christo. Amen.

Fornyes i Eders Sinds Aand!¹ Med dette apostoliske Ord hilser jeg Menigheden paa denne Dag, da vi med Danmarks Konge og Dronning og deres Nærmeste i vor Midte, ere forsamlede for høitideligt at indvie denne fornyede Kirke.

Fornyes i Eders Sinds Aand, i Troen, i Haabet til Gud, i Bønnen, men ogsaa i Taksigelsen! Det er bevægede, tunge, skjæbnesvangre Tider for vort dyrebare Fædreland, i hvilke vi foretage denne stille Fredens Gjerning, at indvie denne Kirke til Herrens Ære og til Menighedens Opbyggelse. Saa lad da ogsaa denne

10 Dag være os en Fornyelsens Dag for det indvortes Menneske. Vi mindes med Veemod hiin mørke Dag, da det forfærdelige Budskab lød iblandt os: det skønne Frederiksborg, Christian den Fjerdes Borg, vort stolte Smykke iblandt Fædrelandets Mindesmærker er bleven et Rov for Luerne! Ikke ville vi her tilbagekalde de smertelige Føllelser, de mørke Anelser, det Uheldvarslende, som

15 dengang gik igjennem vore Hjerter. Men vel ville vi i vore Hjerter fornye det hellige Ord: Ydmyger Eder under Guds vældige Haand², ydmyger Eder for den Gud, der taler til os mange Gange og paa mange Maader, taler ogsaa igjennem Ilden, siger os, at de stolteste Bygninger, at Templer og Borge byggede af Menneskehænder ere Forgængelighed, et Intet for hans Magt, taler til os

20 igjennem vore Skjæbner, for at minde os om, hvad han har talet til os i sit hellige Ord. Thi ikke ville vi være som de, der mene, at hvad der dengang skete, kun var en Hændelse, et Tilfælde. Vi have en Gud, uden hvis Villie intet skeer i Himlen og paa Jorden, og som har ladet os sige ved sine Propheter: Skeer der en Ulykke i en Stad, og Herren haver ikke gjort den³ og som ved enhver Hjem søgelse vil

25 opvække os til en alvorlig Selvprøvelse, en alvorlig Ransagelse af os selv og af de

Veie, vi have vandret, om disse ogsaa have været i Overeensstemmelse med Herrens Veie. Men da ville vi ogsaa fornye den Betænkning i vore Hjerter, at dertil skulle Hjem søgelserne og Trængslerne tjene, ikke at vi modløse og
30 haabløse skulle lade Hænderne synke, men at vi skulle holde os nærmere til Gud, i Tro og Haab skulle arbejde den bedre Fremtid imøde, arbejde paa at gjenopbygge hvad der blev nedbrudt. Og da ville vi takke Gud, fordi han gav os her at gjenopbygge hvad Ildens Lue havde fortæret, takke Gud, som vi ogsaa takke Mennesker, fordi det, som her blev gjenopbygget, dog staaer som et Tegn
35 paa aandelig Fædrelandskjærlighed, paa Beredvillighed til at bringe Offere for det, som hører til Folkets Helligdomme, dette Sindelag, som, Gud være lovet, ogsaa i disse sidste Trængselstider paa saa mange Maader har givet sig Vidnesbyrd iblandt os. Og skjendt der endnu er meget, som fattes i Gjenopbyggelsen, den staaer dog atter opreist i sin Sø den skjønneste, majestætiske
40 Borgskikkelse, der som et Tryllesyn stiger frem af Skoven, og hvad enten den viser sig for Blikket om Dagen eller om Natten, i Solens eller Maanens Glands eller omsvævet af stille, dunkle Skygger, vækker Sindet til store Tanker og store Minder, lader os fornemme den usynlige Nærhed af Fortids Kraft og Fortids Kæmpeaand. Og i Haab skal jo Bygningsarbeidet fortsættes, at Gud vil give
45 beleilige Tider, at ikke blot den skjønneste Skikkelse skal staae der og lyse frem i Egnen, men at ogsaa Borgens Indre maa vorde fuldført, ordnet og smykket for de Levende. Den er dog atter udreven af Forstyrrelsen denne Kirke, dette Huus opført til Herrens Ære, hvor Christian den Fjerde saa ofte betænkte Herrens Ord og overveiede det i sit Hjerte, hvor Danmarks Konger og Dronninger ved
50 Kroningshøitiden annammede den hellige Salvelse, der indviede dem til deres store, deres ophøiede Kald, og knælende ved Herrens Alter nedbade Kraften og Velsignelsen herovenfra. Den er dog gjenopbygget i sin Skjønhed, funklende i Nyhedens Glands, og dog den gamle, den samme som tilforn! Men naar vi da glædes over denne synlige Helligdom, glædes over, at Herrens Huus dog var det
55 Første, som blev fuldført – thi at begynde med Gud er i alle Ting den bedste Begyndelse – da opløfter vor Tanke sig ogsaa fra det Synlige til det Usynlige, til det aandelige Opbyggelsesværk, som fra nu af atter skal fortsættes indenfor disse Mure, idet jo selve Menigheden skal opbygges til et aandeligt Tempel, en Bolig for Gud i Aanden. Og derfor ville vi nu forelægge os det Spørgsmaal: paa
60 hvilken Grundvold skulle vi da opføre den aandelige Tempelbygning, Tempelbygningen i Hjerterne? Vi ville høre hvad Apostelen Paulus skriver i sit første Brev til de Corinthier, det tredje Capitel, 11-17.

Thi Ingen kan lægge en anden Grundvold end den som lagt er, Jesus Christus.

Men dersom nogen bygger paa denne Grundvold, Guld, Sølv, dyrebare Stene, Træ, Hø, Straa, da skal hvers Gjerning blive aabenbar; thi Dagen skal gjøre det klart, ved Ild skal det aabenbares og Ilden skal prøve, hvordan Hvers Gjerning er. Dersom Nogens Gjerning, som han byggede derpaa, bliver fast, da skal han faae Løn; dersom Nogens Gjerning bliver opbrændt, da skal han lide Skade, men han selv skal blive frelst, dog som igjennem Ild. Vide I ikke, at I ere Guds Tempel og at Guds Aand boer i Eder?

Ingen kan lægge en anden Grundvold end den som er lagt, Jesus Christus. Dette gamle Vidnesbyrd ville vi fornye, at Herren selv er sin Kirkes rette Grundvold og Hovedhjørnesteen, Han, vor eneste Midler og Saliggjører, Han, som er udgangen fra Faderen for at blive os Viisdom fra Gud og Retfærdighed og Helliggjørelse og Forløsning, Han, som sender os den Helligaand, at vi maae vorde opbyggede til et levende Guds Tempel. Og da ville vi ogsaa lægge paa Hjerter: Apostelen siger ikke blot: Ingen skal, men Ingen kan lægge anden Grundvold, thi om end Menneskene forsøge det, de kunne det dog ikke, formaae det ikke, og atter og atter stadfæster det sig igjennem Tiderne: Den Steen, som Bygningsfolkene forskjøde, er bleven en Hovedhjørnesteen.⁴ Hvor ofte have Menneskene dog forskudt Christi Viisdom, det Evangelium, der aabenbarer for de Umyndige hvad der er skjult for de Vise og Forstandige, have meent, at Hovedhjørnesteenen skulde være deres egen Viisdom, deres egne Lærdomme om Gud og Forsyn og udødelighed, disse Lærdomme, der dog kun ere fattige og skyggeagtige, naar de ikke forklares i Christi Evangeliums Fylde. Hvor ofte have Bygningsfolkene dog forskudt Christi Retfærdighed, forskudt det Evangelium, at Christus døde for vore Synder, at Gud var i Christo og forligte Verden med sig selv, have meent, at Hovedhjørnesteenen skulde være deres egen Dyd og egen Retfærdighed, og paa menneskelige Gjerningers Grundvold have de villet opbygge Aandens Tempel! Hvor ofte have Menneskene ikke forskudt de Naadens Midler, som Herren har indstiftet, hans Daab, hans Nadvere, den Bøn, han lærte os at bede i sit Navn, have meent, at Hovedhjørnesteenen skulde være deres egne Følelser og Stemninger, og paa menneskelige Følelsers Grundvold have de opført deres egne selvvalgte Gudstjenester. Men da har det ogsaa atter og atter stadfæstet sig: Den Steen, som Bygningsfolkene forskjøde, er bleven en Hovedhjørnesteen, stadfæstet sig: Ingen kan lægge en anden Grundvold end den som er lagt, Jesus Christus. Thi deres Bygninger styrtede atter sammen, og deres Grundvolde beviiste sig kun at have samme Fasthed som Flyvesandet, eller som Havets Bølger, eller som Tidsaandens Vinde, der visselig ikke ere skikkede til at være Grundvolde. Men

105 naar vi fornye dette gamle Vidnesbyrd: Ingen kan lægge en anden Grundvold
for det kirkelige Samfund, da ville vi ogsaa fornye dette gamle Vidnesbyrd:
Ingen kan lægge en anden Grundvold for det folkelige, det borgerlige Samfund,
for Sædelighed, for Retfærdighed i Folket, for den Fædrelandskjærlighed, der
ikke søger sit Eget, for den Troskab, der bevarer Bestandighed indtil Enden, og
110 for den Frihed, der ikke er Frihed fra Retfærdighed, men som opfylder Loven.
Lad dem forsøge det, de Bygmestere, som mene, at Alt dette kan opbygges i
Folket uden Christendom, mene, at de Ting, som høre til Guds Rige, kun skulle
være et Anliggende for det enkelte Menneske, men ere Folket og
Borgersamfundet uvedkommende, mene, at det folkelige Liv, at
115 Borgersamfundet kan være sig selv nok, kan opbygge sig ved sine egne
menneskelige Midler uden Guds Lov og Evangelium: det skal vel bevise sig, at
deres Huse ere byggede paa Sand og ikke paa Klippen. Og viser det sig ikke
netop i disse Tider, under de nærværende Trængsler, at ikke blot den Enkelte
iblandt os, men hele Folket trænger til den levende Gud, sine Fædres Gud, til
120 hans beskjærmende Naade, trænger til at slutte sig sammen i Troen, i Bønnen, i
Haabet, trænger til Christi Kirke, der ikke blot vil være de Enkeltes Kirke, men
Folkenes Kirke paa Jorden! Og da ville vi ogsaa fornye dette gamle Vidnesbyrd:
Ingen kan lægge en anden Grundvold for Huset og Familien, for Ægteskabet og
Børnenes Opdragelse, at de maae opdrages i Tugt og Herrens Formaning,
125 opdrages ikke blot til verdslig Kundskab, men til Gudsfrygt, som er Begyndelse
til Visdom. Og Ingen kan lægge en anden Grundvold for det enkelte
Menneskehjerte end Jesus Christus, dette Hjerte, der uden denne Grundvold er
saa uroligt, usikkert svævende mellem Himmel og Jord, snart saa trodsigt og
snart saa forsagt, snart saa overmodigt, menende at kunne overflyve alle Bjerger,
130 og da atter saa mismodigt, mistvivlende, opgivende sig selv, dette Hjerte, der dog
ikke finder Freden, forinden det kan sige:

Jeg har nu fundet det, jeg grunder
Mit Salighedens Anker paa!

135 Til denne Grundvold bekjendte sig de christelige Konger, som grundlagde og
opbyggede denne Borg. Til den bekjendte sig Kong Frederik den Anden, som
endnu i sin Dødsstund sagde, at om end det jordiske Lægemiddel slaaer feil,
Guds Naade slaaer ikke feil. Til denne Grundvold bekjendte sig Kong Christian
140 den Fjerde, Han, der staaer som en Patriark iblandt Danmarks Konger. Og ikke
blot var det hans Ord, som endnu den Dag i Dag kan læses i denne Kirke, at
Gudsfrygt befæster Riger, men han vidste det ogsaa af egen Erfaring, at

Gudsfrygt befæster Hjertet, at Hjertet befæstes ved Naaden, og det bekræftede
145 sig for ham gennem hans Livs Skjæbner, i hvilke Sorrig og Glæde vandrede
tilhobe og hvor saa Meget skiftede for ham: Guds faste Grundvold staaer! Til
denne Grundvold bekjendte sig ogsaa deres Efterfølgere paa Danmarks Throne,
bekjender sig ogsaa Danmarks nuværende Konge, som idag med Dronningen
ved sin Side, med sine Børn er indgangen i denne Helligdom, og dermed siger sit
150 Folk, at hvorledes Tiderne end ere omskiftede, hvilke Skjæbner Gud den
Almægtige end monne beskikke: Jeg og mit Huus vil tjene Herren! Saa ville vi
da ogsaa bede med hverandre i dette fornyede Tempel: Giv, al Naadens Gud, at
hvad der end skal omskiftes af det, som kun var bygget paa menneskelige
Grundvolde, giv, at konge og Folk dog altid maae være forenede i Fædrenes Tro
155 og Fædrenes Bekjendelse: Guds faste Grundvold staaer!

Vi ville vedblive at bygge paa den gamle Grundvold; vi ville stole paa den gamle
Hovedhjørnesteen. Men da siger Apostelen ogsaa: Enhver see til, hvorledes han
bygger! thi Enhvers Gjerning skal prøves igjennem Ilden. Og ikke blot gjælder
160 dette Lærerne, at vi ikke i vor Lære skulle sammenblande Menneskelærdomme
med Guds Ords saliggjørende Lærdomme, ikke skulle bygge med Hø og Straa;
men dette Ord: Enhver see til, hvorledes han bygger, gjælder visselig ogsaa
Enhver i Menigheden, idet vi skulle opbygge os selv til et Guds Tempel, skulle
aflægge, nedbryde det gamle Menneske og opbygge det nye Menneske, der
165 fornyes efter hans Billede, der skabte det, i Sandheds Retfærdighed og
Hellighed, det nye Menneske, som skal uddannes og fuldkommes gennem
dette Livs mangehaande Prøver, ofte som gennem Ilden, i hvilken kun det som
er ægte holder Prøve, det Uægte forbrændes. Dette Opbyggelsesværk, som
Enhver af os har med sig selv, ofte igjennem en svær indvortes Strid, er vistnok et
170 Arbejde paa Livstid, og Ingen af os bliver færdig dermed saalange som vi ere i
dette Legeme, saalænge som vi vandre i Forkrænkkeligheds Land. Men at vi skulle
voxe og forfremmes i dette Opbyggelsens Arbejde, dertil sigte vore
Menighedsforsamlinger i Herrens Huus. Maatte da ogsaa de Timer, i hvilke
Menigheden her skal forsamles, i Sandhed blive gode Timer, Opbyggelsens og
175 Fornyelsens Timer baade for Sjælesørger og Menighed! Og maatte da ogsaa den
nærværende Dag for Menigheden være en Fornyelsens Dag for det indvortes
Menneske. Ja, fornyes i Eders Sinds Aand! Fornyes i Troen paa den Gud, hvis
faste Grundvold staaer, i den Forvisning: Hvo som troer paa Ham, skal ikke
beskjæmmes, skal ogsaa paa den onde Dag boe i den Høiestes Skjul og sidde i
180 den Almægtiges Skygge! Fornyes i Haabet om Guds Riges Tilkommelse
gjennem denne Verdens Omvæltninger, Guds Riges Tilkommelse til vort eget

hjerter, og i Haabet om det himmelske Fædreland, som er heroventil med Staden
og Templet, som ikke ere gjorte af Menneskehænder, men som ere grundfæstede
185 paa den samme Grundvold, paa hvilken ogsaa vi herved bygge, paa Jesus
Christus, i hvem Her og Hisset, den jordiske og den himmelske Menighed ere
forenede. Og efterdi denne Helligdom ogsaa paa saa mange Maader taler til os
om vort jordiske Fædreland, hvi skulde jeg da ikke ogsaa sige paa denne Dag:
Fornyes i Haabet for Eders jordiske Fædreland, Haabet for dets Fremtid! Thi
190 skjøndt saa tunge Skjæbner bleve os beskikkede, vi skulle dog vedblive at haabe
til den Gud, uden hvis Villie ikke en Spurv falder til Jorden, og som visselig
ogsaa vil antage sig et heelt Folk, den Gud, der i dette Folk nedlagde saa mange
af Aandens ædleste Spirer, og som ogsaa i sine beleilige Tider vil give
Fremtidsopfyldelsen, naar vi holde os nær til ham og bøie os under hans Villie
195 og bide efter ham, thi der er megen Frelse fra hans Ansigt. Og maae vi dog ikke
sige:

”Brøst og Brud
Kan det ei læges af Gud?”

200

Og da siger jeg ogsaa: Fornyes i Kjærligheden, først og fremmest kjærligheden til
Gud og Frelseren og til hans Kirke iblandt os; men da ogsaa Kjærligheden til
Konge, Fædreland og Folk, den Kjærlighed, der ikke søger sit Eget, den
Kjærlighed, i hvilken vi bære hverandres Byrder og saaledes opfylde Christi Lov!
205 Han som er mægtig til at gjøre langt overflødige end vi kunne bede eller
forstaae, Han berede, styrke, bekræfte og grundfæste os! Ham være Ære og Priis
i Menigheden i Evighed. Amen.

1. Eph. 4, 23.
210 2. 1 Pet. 5, 6.
3. Amos 3, 6.
4. Matth. 21, 24.

Kilde

215 H.L. Martensen, Lejlighedstaler. Gyldendalske Boghandels Forlag, København (1884)

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

220 14. søndag efter trinitatis, Den anden slesvigske krig 1864, Første tekstrække, Prædiken, Prædikener fra
1800-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/h-l-martensens-praediken-14-sondag-efter-trinitatis>

225

230

235

240

245

250

255